

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Kamčatski pes.

Nij je živali, ki bi bila človeku tako udana do smerti, kakor pes. Ta žival je šla za človekom v najtoplejše in najmerzlejše kraje, z jedno besedo : po vsej zemlji. Psa nahajamo na jugu in na merzlem severji, kjer vlada večni sneg in led; on je povsod človeku zvest tovariš, pomočnik in prijatelj. Povsod s človekom hodi, kakor brat z bratom, prijatelj s prijateljem, ter deli z njim dobro in zlo. Od nobene domače živali ne poznamo toliko različnih plemen, kakor od psa. Nu, jaz vam nečem popisovati vseh teh raznih pasjih plemen, nego povedati vam hočem samo nekoliko o kamčatskem psu, ki je največji terpin mej pasjimi plemeni.

Kamčatka, to vam je polutok na vzhodnej strani severne Azije. Tu ne najdete plodnega polja, niti cvetočih livad, kakor je vidite po našej krasnej slovenskej domovini.

Kamčatska zemlja je pokrita z več snegom in ledom, zato rej ondu ne more konj opravljati onega posla, kakor pri nas. Ali dobri Bog tudi Kamčadalcev nij pozabil. Kar je nam konj, to je tem prebivalcem pes, ki je baš po onem polu-

K. At. v. W.P.

isto ima tudi ušesa k višku stoječa in koničasta. Pokrit je z dolgo in gosto dlako. Kamčatski psi živé zmirom pod milim nebom. Po leti si sami izkopljejo jame v zemljo, da se v njih hladé, a po zimi se zakopljejo v sneg, da se mraza obranijo. No ipak jim zima mnogo boljé godí, nego li toplina. Malokedaj lajejo, nego zavijajo, kakor volkovi.

Kedar mladi psički nekoliko izpodrastó, privežejo je h kolu, da se priučé mirno ležati. D okler so še majheni, hranijo je z neko meséno juho, ka-

toku dobil ime „kamčatski pes.“

Kamčatski pes je nekoliko večji od našega ovčarskega in je podoben volku, a to ne samo v telesnej postavi, temuč tudi v lastnostih. Barve je razno-
verstne, največ bele, černe in sive. Glavo ima široko, gobec koničast. Tak-

tero tako pohotno in toliko jedó, da bi človek mislil, trebuh jim bode razpočil.

Ko so dve ali tri leta stari, potem si mora uboga žival sama živež služiti. No o tem kasneje; poglejmo si poprej, s čim se hranijo in kako živé. Vsak kamčatski pes dobi, kakor naši domači, posebno imé.

Po leti se njihovi gospodarji malo brigajo zanje ter se tako ves božji dan klatijo okolo, iskajoč si živeža ob bregovih reke ali morja; a ta njihova hrana so ribe, katere znajo verlo dobro loviti. Ako imajo rib dosti, potlej ne snedó cele, nego samo glavo jej odgrizó, a telo ostavijo. Po leti se jim dobro godi, to se jim tudi vidi na telesu, ker so tolsti in debeli.

Ali glej! zdaj še le pride tuga in nejevolja tudi za kamčatskega psa. Leto hitro projde, a nastane huda zima. Sneg zapade, reke in morje pomerzne, do rib se ne more, niti nikodar nikamor; treba se je tedaj zopet verniti h gospodarju v selo (vas).

Zdaj se začne žalostna doba siromašnim psom. Domóv prišedše takoj pograbijo gospodarji, privežejo je h kolu, kjer ostanejo po več dnij tako privezani. Jésti dobé jako malo, da jim salo vpade ter se izstradajo, ker drugače ne bi bili za službo, katero jim bode k malu opravljati, ako bi bili tolsti in predebili.

Tako privezani in z gladom neusmiljeno terpinčeni, zavijajo in tulijo, da jih človek, ki ima le količkaj serca, ne more poslušati. Zdi se mu, kotor bi jokali po izgubljeni svóbodi. Vsak Kamčadalec ima najmenj po 6 takih psov; kjer se tedaj dobi samo kakih 20 hiž, tam se takój čuje óno žalostno zavijanje 120 psov, katero našim ušesom ne bi godilo, a Kamčadalec se za to niti ne zmeni.

Hrana kamčatskim psom je po zimi dvoverstna. Da se do sitega najedó, dobivajo — navadno zjutraj — plésnivih na zraku posušenih rib. Druga versta te zares pasje hrane so smerdljive gnile ribe. Po leti namreč lové Kamčadaleci morske ribe in je spravljajo v globoke jame, z deskami in z zemljo pokrite. RIBE se na ta način usmradé in zgujjó. Kedar se taka jama odprè, strašen smrad se razprostre daleč okolo. A Kamčadalcem ta smrad nič ne dé, ker tudi oni jedó te ribe in jim nič ne smerdé. Evropljan bi moral omedleti, da samo blizu pride k takej jami. Kamčatskem psu so take smerdljive, skisane ribe to, kar je našemu konju oves.

Ker Kamčadaleci po zimi nemajo vode, gasé si žejo sè snegom in ledom.

A zdaj poglejmo, kakšno korist imajo tamkajšnji prebivalci od teh ubozih stvarij.

Ako bi pri nas komu na um prišlo, da operti psu na ledja kako breme, ali da po več psov vpreže v voz, ter se z njimi popelje v kak oddaljen kraj, otroci, vi bi se tacemu človeku iz vsega gerla smijali, ker vam se bi to jako smešno zdelo. A pri Kamčadalcih nij to nič smešnega, nego baš to jim je korist, katero imajo od omenjenih psov.

Konja bi tam ne mogli rabiti, ker je sneg predebel in vsaka druga žival bi se pogreznila v debelem snegu, a kamčatski psi lahko in okretno po njem tekó ter predirjajo tudi največje snežne ravnine,

Človek se ne more dosti načuditi jákosti in terpežnosti teh psov. Kamčadalec vpreže po štiri, navadno po šest takih psov pod svoje sani ter se vozi ž njimi 15 do 20 milj daleč, da jih ves dan niti ne hrani. Pri naprezanji povzdignejo vsi glave in strašno tulijo, kakor bi nebesom tožili svoje težave; a ko začno teči, vsi umolknejo. Tu moram opomneti, da se kamčatski psi ne vodijo z vojkami (vajeti), kakor pri nas konji, nego z besedami; zatorej ima vsak pes svoje imé, ter umeje tudi še nekatere druge besede, kakor: naprej, nazaj, levo, desno itd.

Često se dogodi, da se na potu mej soboj spró, začno rohnéti in hipoma se skoljejo, a gospodarjev bič je zopet spravi v red.

Razven da so tako hitri, so tudi močni; šest takih psov vleče po pet do po šest centov blaga.

Kedar so na poti, tedaj dobi vsak, navadno zjutraj, samo po pol ribe, a z večera se nekoliko bolje nahranijo.

Gorjé jim, ako se polenijo; gospodar vzame bič, póči ž njim na levo in na desno, na dolgost in povprek, ter mahoma zopet dirjajo.

V Kamčatki naredé po zimi tako imenovane „pasje postaje.“ Ako šest psov vleče blago, ki ima preko šest centov, in v treh dneh prehodijo 40 do 45 milj, odpočijejo potem četerti dan v takej postaji ter dobé tudi nekoliko več hrane.

A zdaj da vidimo, kakšne saní imajo Kamčadalci?

Te kamčatske saní so proti pasjej moči in bregovítim tlom tako dobro in umételjno narejene, da svojej nalogi popolnoma ustrezajo ter si boljših niti misliti ne moremo.

Podobo imajo podolgaste košare, ter tudi res niso nič družega nego košara, spletena od protja. Ta košara je zopet od vseh straníj povezana in prepletena z jermeni, ter je tako močna in čversta, da, ako tudi se vsa košara zvija, ipak se tako lahko ne potare. Košara je nasajena in z jermeni dobro privezana na dve spredaj zakrivljeni drevesi.

Cele te saní niso preko 16 funtov težke, a nesó, kakor je uže bilo rečeno, po 5 do po 6 centov blaga.

Kamčadalci imajo še drugo korist od teh psov. Stare pse in sploh vse, ki niso za rabo, pobijó in oderó, ter imajo kožo, od katere si narejajo obleko, ki je topla in traje po štiri leta. Obleka od pasjih kož je za Kamčadalce več vredna, nego obleka od bobrove kože. Zatorej se tudi radi bahajo s tako obleko, ter zabavljajo drugim, ki je nemajo. Ako hoče kedó v prepiru svojega protivnika v nič devati, pravi mu: „paglavec! ti pa le molči! kje si ti še bil, ko smo jaz in moji dedi nosili kuklanke od pasjih kož.“

Iz vsega tega se vidi, kako potrebna, kako koristna je ta žival tem prebivalcem, vidi se, da je kamčatski pes Kamčadalcem pravi dar božji.

Velik si in predober o Bog, a velikost in dobrota Tvoja kaže se nam v Tvojih delih.

(Po Brehmu posl. I. T.)